

Laila Halme

Ihan skarppi

Ihan skarppi
© Laila Halme

Ulkoasu: R. Penttinen
Kustantaja: Mediapinta, 2011

ISBN 978-952-235-319-1

Sisällys

Rakastan Naantalia!	7
Nurmikolla	12
Kumivene	14
Suunnitelma	16
Haave	17
Unelma	19
Tampereella	22
The Wrong Type	26
Suomen Neito	30
Piinan vuodet	33
Henkilökohtaisia tapahtumia	35
La Rambla	39
Poliitikko!	42
Fregatti nimeltä Rosa	51
Uuvana	54
Historiaa	58
Keskustori	63
Kuvataiteita	65
Toivo Lyyin kirjeet	67
Mies jonka minulle annoit	75
Kirjoittamiani historiikkejä	82
Kirjoja, joihin tekstissä viitataan	83

Rakastan Naantalia!

Miksi? ja miten?

Hiljaisten katujen vuoksi. Yli kaupungin katselevan kirkon vuoksi. Lehtevien harjujen vuoksi. Tahi ovatko ne tosiaan harjuja? Kuparivuori on ainakin vuori. Ja muutkin kukkulat tuovat terveisiä merenpinnan alta, paljaaksi hioutuneilta kiviltä, kareilta, muinoisilta saarilta

Juuri noiden ikiaikaisten tunnelmien vuoksi rakastan Naantalia. Ja kaikkien niiden ihmisten vuoksi, jotka vuosisatojen kuluessa ovat kävelleet sen teillä ja poluilla, puiden lomassa ja rannan tuntumassa. Rakastan pormestaria, joka kutoi sukkaa, rakastan nunnaa joka opetti sukankantapään kaventamisen pormestarille, rakastan kalastajaa, joka laski verkkonsa kauas merelle ja rakastan kaikkia nimettömiä äitejä, jotka lahjoittivat miehilleen tulevaisuuden, sen ainoan tulevaisuuden, joka heillä saattoi olla – lapsen. Heidän askeleensa voi joskus yhä kuulla hiekkapoluilla, heidän hahmonsa nähdä puiden lomasta.

Miten rakastan Naantalia?

Hiljaa. Kaukaisesti. Kaivaten.

Pisin aika, jonka koskaan olen viettänyt Naantalissa, on kolme päivää ja kaksi yötä. Noista päivistä syntyy kyllä jokunen viikko yhteensä. Ne ovat olleet kesäisiä

päiviä ja siksi säilyvät muistoissa kauniina, aurinkoisina. Luulen, että talviviima synnyttäisi toisen muistikuvan.

Junat kulkivat Turun ja Naantalien välillä vielä silloin, kun kävin ensimmäisen kerran Naantalissa. Siitä käynnistä muistan vain sen junan – se oli perillä melkein samassa kun lähtikin. Seuraavana vuonna ostin runoja “kauniin kesän muistoksi”. Ne oli suomentanut Toivo Lyy Omar Khajamin Omarin maljan lauluista. Luulen, että minun “hullu nuoruuteni” sisältyy niihin reunakirjoituksiin ja alleviivauksiin, joilla olen varustanut tämän kirjasen railakkaimmat nautiskelurivi; rivit, joita suomalainen sanoo uskonnollisen hurmion kuvauksiksi.

*Ah, armaani on ruusu, kevätssä
ja sieluani viini virkistää.
vaikk’ onni onkin mulle muukalainen
niin joskus tutusti se tirkistää.*

*Vain päihtynyt voi ruusun sanat toistaa.
Mut selvä voi vain ruusun oat poistaa -
ei tajua hän suurta salaisuutta:
vain päihtyneelle kirkkain valo loistaa.*

Seuraavan kerran kävin Naantalissa hyvin paljon myöhemmin.

Oli kesä silloinkin. Olimme maallaneet kesämökin vierasmajaa viikkokauden sateiden lomassa ja sateellakin. Joka aamu Näsinselkä, joka on paljon laajempi kuin Naantalinelähdän meri, heräsi saaremmen ympärillä harmaana ja tihkuisena tai sateisena ja tuulisena,

– Jossakin täytyy olla aurinkoa, sanoimme yhteenään.

Niinpä pakkasimme kaksi lasta ja neljä aikuista melko pieneen autoon ja lähdimme etsimään aurinkoa. Saatiin ajaakin aika kauan. Mutta samalla hetkellä kun tulimme Naantaliin, aurinko puhkesi paistamaan. Ja tien vieressä oli majapaikka, jolla oli Aurinko nimenä.

Sen jälkeen olen käynyt Naantalissa usein.

Kumpi on onnellisempi tapaamisestamme – Naantali vai minä.

Elämän pitkälle varrelle on osunut monta kaupunkia, joihin tahtoisin palata. Ne ovat kuitenkin niin kaukana, että palaaminen on harvoin mahdollista. Sen vuoksi olen onnellinen Naantalista. Onnellinen olen myös sen vuoksi, että kotikaupungikseni on osunut Näsijärven tytär, tehtaiden kaunis kaupunki, Tampere. Kun palaan, sen keskellä kuohuva koski virkistää määrätietoisella ja loputtomalla virrallaan.

Roomaa muistelen usein. Ensimmäinen tapaaminen Ikuisen kaupungin kanssa oli järisyttävä – itkin riemusta ja tapaamisen tunnelmasta, kun Forum Romanun avautui eteeni. Näin toogat ja Vestan neitsyet, näin mylvivät aasit ja hälinän, näin myös Colosseumin julmat näytelmät, mutta tunsin Palatinuksen tuulen plataanien, lehmusten, kastanjien ja palmujen oksilla. Olin kuukausikaupalla lukenut hienostunutta ja innostavaa Sigge Hommerbergin Rooman-matkaopasta. Odotin siis paljon, enemmän sain.

Wienissä ajoimme väärään suuntaan raitiotievaunujen kiskoilla ja nauroimme kun selvisimme ilman kolaria. Mutta Hofburgin linna ja Stefanuksen kirkko saivat minut rakastumaan Wieneriin. Ja alppeihin, kun lempeässä auringonpaisteessa etsimme atsaleioja. Mutta juuri kun

opaskirja kertoi meidän ajavan ihastuttavaa alppitietä, avautui eteemme Halmstättin jylhä laakso .

– Ihastuttava, sanoin. – Tämähän on järisyttävä, väitin. Ja samassa ukkonen jyrähti. Se vahvisti havaintoni pitkällä kaiulla.

Kölnin tuomiokirkon olen nähnyt monta kertaa., Se ei kuitenkaan ole liikuttanut minun maisematuntoani. Sen sijaan kun Xantenin vihreällä niityllä äkisti näkyviin ilmestyivät roomalaisaikaisen Satamatempelin antiikkiset pylväät, koin ihmeellisen ja suuren elämyksen, sydän hypähti ja silmät kostuivat.

Kun vuosia on kulunut ja olen oppinut tuntemaan itseäni, olen todennut, että kaikki nämä ja muutkin kaupunkielämykset ovat minulle korvike siitä, että minulla on vaikeuksia saada aitoa kosketusta ihmisiin, tutustua heihin, keskustella välittömästi ja jos innostun joskus, kadun jälkeinpäin typeriä sananvalintojani.

Mutta noissa jumalaisissa rakennuksissa näen ja tunnen ihmisen jaloimmat ajatukset ja pyrkimykset. Niissä on jäljellä kaikkien niiden rapparien, kivenhakkaajien ja puuseppien kädenjälki, jotka pitkien viikkojen, kuukausien ja vuosienkin ajan ovat toteuttaneet Suurta Ajatusta.

Kaupunki on enemmän kuin sen ihmiset. Jollakin taianomaisella tavalla suurempi vaikka ei olisikaan olemassa ilman ihmisiään sekä menneitä, olevia että tulevia. Mutta heidän ajatuksensa ja kysymyksensä tekevät heidän asuinsijoistaan jättiläisiä. Eivät ihmisjäljet katoa erämaassakaan eivät metsissä eivätkä niityillä. Mutta siellä isot ja pienet eläimet peittävät ne. Kaupungissa esi-isätkin vaeltavat kanssamme.

Olivatko esi-isät hyviä vai pahoja ihmisiä? Onko mi-

tään syytä ylpeillä sillä, että heidän jäljiltään on olemassa kaupunki? Sitä ajattelee helposti, että esi-isät olivat pelkästään hyviä, kun sallivat meidän tulla maailmaan, kaupunkiinsa. Luultavasti esi-isissäkin oli sellaisia, jotka kysyivät, mikä minä olen ja sellaisia jotka kysyivät, mitä me olemme. Kysymyksillä on valtava ero: minä olen minä, me olemme yhdessä. Kaupunki todistaa, että jälkimmäinen kysymys merkitsi enemmän.

Väsyttyään pommittamaan Saksan kaupunkeja liittoutuneiden viisaat aivot keksivät että olisi kehitettävä pommi, joka tappaisi vain ihmiset, mutta jättäisi rakennusaarteet ehjiksi. Mieleton ajatus. Mitä virkaa rakennuksilla jos ei kukaan niitä ole tarvitsemassa. Ihminen kuitenkin korjasi Dresdeninkin pommien tuhot.

Nurmikolla

Aurinko on mukana varhaisimmissa lapsuusmuistoistani. Aurinko paistoi, kun valtionvirkatalon metsänreunassa leikin käpylehmällä tai kun kuvittelin tanssivani Revontulten tanssia Ilmari Kiannon runon mukaan – laulun, jota äitini joskus lauloi:

*Ne liehuvat, ne riehuvat
ne laukkaa, läähättää
ne korskuvat kuin konkarit
joit urhot kiidättää.*

... vaikka en tietänyt mitään balettitanssista ja tytystä tai pienistä joutsenista.

Aurinko paistoi silloinkin kun makasin vihreällä niityllä ja tuijotin pilviin. Kuvittelin, että kun tarpeeksi kauan jaksan katsella sinistä taivasta, sen sinestä pieni hiven laskeutuu minun silmiini.

Mutta silmäni pysyivät vedenharmaina.

Lapsuuden vihreän niityn toisella reunalla kulki kaipa polku rakennusryhmästä järven rantaan, saunalle, jossa kerran talkkunaohria kypsennettäessä syttyi tulipalo. Pihapiirin reunalla oli navetta ja siellä kolme lehmää ja talli jossa hevonenkin. Tallin ja maantien väliselle alueelle rakennettiin kerran suuri maakellari. Sen pyöreä korkea katto houkutti sisareni ja minut hurjaan leikkiin

ja hyppelyyn. Ja kuinka ollakaan: äkisti koko katto luhistui ja me putosimme tyhjään kellariin.

Äiti oli vihainen sen vuoksi että olimme hyppineet niin rajusti. Hän ei ollenkaan keksinyt, että moinen koe-käyttö pelasti jonkun, ehkä äidin itsensä, pahemmalta onnettomuudelta, kun kellarista olisi menty hakemaan ruokatarvikkeita ja katto olisi vajonnut hakijan päälle.

Sinisten silmien hankkiminen oli tietysti turhaa ja toivotonta aivan kuin yritys monia vuosia myöhemmin, jolloin istuin kesämökin laiturin päässä ja koetin vesiväreillä saada vangituksi pilvien olemuksen. Luovuin enemmästä yrittämisestä, kun Porin taidemuseossa näin Geoffrey Hendricksin näyttelyn. Pilvet oli jo maalattu! Jopa auton kylkeenkin!

Kumivene

Oli onni, että ostimme kesämökin Näsinselän rannalta. Pojastamme ei koskaan tullut moottoripyöräintoilijaa vaan hän kasvoi vesilläliikkujaksi. Jo ihan pienenä hän osasi meloa kumivenettä. Optimistijollaan hän perehtyi nopeasti kuin itsekseen. Kun aallot monen kesäviikon ajan loiskivat rantakivillä ja tuutivat hänet uneen, niiden rytmi muuttui osaksi hänen rytmιάän.

Kahdesti aallot panivat koetukselle pojan taidot. Ensimmäisen kerran jo varhain sen kumiveneen kanssa. Isä oli sairaana ja unohtanut lääkkeensä kaupunkiin. Hänestä ei ollut lähtijää hakemaan niitä autolla.

Keksittiin keino. Laivat seilasivat silloin vielä. Intti oli menossa kaupunkiin illansuussa. Äiti lähtisi lääkkeiden hakumatkalle laivalla. Mutta miten päästä laivalaituriin. Kävi melkoinen tuuli ja laivalaiturille oli jonkin verran soutumatkaa. Siispä äiti ja poika yhdessä kumiveneeseen. Lahden yli päästiin kohtalaisesti. Mutta pienen pojan oli soudettava yksin saareen. Ja hän souti. Aallon harjalta hän huiskautti kättä merkiksi siitä, että hyvin menee. Aurinko leikki aaltojen ja soutajan kanssa.

Toinen kerta oli hurjempi ja isä ja äiti olivat saarella pelkäämässä. Pojalla oli jo oikea purjevene, snipe ja hän oli pitkällä purjehduksella ylävesillä. Tuuli vinkui. pilvet

juoksivat, puut taipuivat ja aallot pieksivät rantaa. Ilta hämärtyi. Purjehtijaa ei kuulu. Turhaa oli kulkea kalli-oilla katselemassa. Uni voitti huolen. Mutta huoli voitti unen lopulta. Ja monen katsomisen jälkeen purjevene oli ilmestynyt rantaan. Purjehtija oli hiipinyt vierasmajaan märkänä ja väsyneenä.

– Ikinä en lähde tuollaisessa tuulessa enää vesille, Tapio päätti.

Suunnitelma

Hyllyittäin mappeja ja kansioita, muovisia ja pahvisia, käsikirjoituksia, monisteita, kopioita. Ja monta hyllymetriä kirjoja. Myös itse kirjoittamiani: 14 järjestöhistoriikkaa. Ja jo neljättä mapillista tekstejä, joiden nimenä on Päiväkirja elämäni viimeisistä vuosista!

Vuosien varrella on kertynyt melkoisesti hylly- ja laatikkotavaraa. Kaikki muistoja niiltä vuosilta, jotka ovat muuten ohi. Onko minulla oikeus jättää se kaikki Tapion huoleksi ja selvitettäväksi? Pitäisikö minun ajoissa tehdä jotain noiden hyllyjen karsimiseksi. Toisaalta melkoinen osa niistä on myös hänen muistojaan ja elämäänsä, lapsuutta, nuoruutta ja kasvamista.

Jos kirjoittaisin pääosan kaikesta elämän muistamisesta yhteen ja julkaisisin sen oikeana kirjana, niin osa kaikesta olisi pienessä tilassa. Sitten voisin tyynenä siirtyä Lethen rannalle ja aikanaan levätä valkoisten liljojen keskellä Asfodelus-niityillä. Kirjan jälkeen voisin kylmästi tuhota suurimman osan noista hyllytavaroista. Nythän on mahdollista tehdä omakustanteita. Enpä siis olisi riippuvainen minkään kustantajan mielipiteistä tai kustannusohjelmasta. Johonkin sellaiseen olen jo ehtinyt muutaman kerran törmätä.

Haave

Missä lapsuuden tai nuoruuden vaiheessa aivoihin jä-mähtää ajatus, että ihmisellä pitää olla merkitystä? Missä vaiheessa sitä voidaan pitää lahjakkuutena ja missä pelkkänä unelmana, fantasiana? Haihatteluna siis.

Ihan jo pikkukoulun opettajat väittävät, että he voivat erottaa lapsikatraastansa lahjakkaat ja onnistumaan tarkoitetut ihmistaimet. Jotain selittämätöntä siis on olemassa ihmisen olemuksessa. Mutta missä vaiheessa lapsi itse alkaa tuntea, että hänellä on suuri päämäärä ja suuri tulevaisuus? Ja missä vaiheessa tuo tunne muuttuu kiihkoksi, vahvaksi tahdoksi, joka ei halua kuulla puhuttavankaan rajoituksista tai esteistä vaan vain minusta.

Sellaisesta kiihkosta ja oikeassaolemisen tarpeesta kasvavat monet johtajat mutta ilmeisesti myös diktaattorit. Johtajat varmaan valikoituvat kaltaistensa joukosta. Mutta miten syntyvät diktaattorit? Miksi heidän kunnian- ja vallanhimolleen ei ajoissa löydy vastapainoa?

Mitä se kiihko on: elämänhalua, elämännälkää, joka piilee jo ensimmäisissä soluissa? Siinäkö on olemisen selitys, syy siihen, että ihminen on ihmiskunta?

Usein ajattelen, että julmat ja kansalaisistaan tai muistakaan ihmisistä mitään piittaamattomat, tuhoa kylvävät diktaattorit ovat raivotarten lähettämä luonnonvoima,

jonka liikkakansoituksen kourissa vääntelehtivä maapallo nostaa esille kauheaan harvennustyöhön kuin pedot, jotka huolehtivat ravintoketjusta tai kuten tsunaamit, muut hirmumyrskyt ja katastrofit.

On onni, että tavallisten, vähemmän lahjakkaiden ihmisten parissa on aina olemassa vastavoimia, jotka muistuttavat, että älä siinä isottele. Maailmaan ei mahdusi kaikki se kunnianhimo ja vallantahto, joka kytee kylissä, kaupungeissa, maanteillä ja työpaikoilla. Mutta kyllä se monia yksilöitä voi kuljettaa näyttäviinkin päämääriin! Ja aina joku niistä surkeasti laulavista nuorisista, jotka television täydeltä pyrkivät olemaan enemmän kuin ovat, yltää levyidoliksi. Sekin voi olla päämäärä!

Mutta toisaalta: juuri se kiihko, tarve yltää itseään paremmaksi on ollut kulttuurien veturi, voima, josta on versonut uutta elämää sekä joillekin yksityisille ihmisille että kokonaisille yhteisöille siitä huolimatta, että valtaosa ihmisistä tekee vain hiiren jäljen historian kuojuissa.

Siellä valtion virkatalon nurmikolla minunkin aivoihini jämähti ajatus, että voisin olla parempi kuin olen – voisin saada siniset silmät!